

Vissa begravningsfrågor

Sammanfattning

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag till ändringar i begravningslagen och lagen om Allmänna arvsfonden. Utskottet föreslår att samtliga motionsyrkanden avslås.

Regeringens förslag innebär att metallföremål som inte förbränts vid kremering och som skilts från askan ska återvinnas genom s.k. materialåtervinning. Den ersättning som innehavaren av krematoriet får från återvinningen ska, efter att eventuella kostnader för återvinningen dragits av, tillföras Allmänna arvsfonden. Om kostnaderna för återvinningen överstiger intäkterna ska huvudmannen för begravningsverksamheten stå för kostnaden.

Vidare innebär förslagen att det system som reglerar kostnader vid gravsättning mellan huvudmännen för begravningsverksamheten, den s.k. begravningsclearingen, avskaffas. Genom att detta system avskaffas förlorar de som innehar begravningsplatser utan att vara huvudmän sin rätt till ersättning. Mot bakgrund av detta ska huvudmannen för begravningsverksamheten inom det förvaltningsområde den avlidna var folkbokförd i ersätta kostnader för den som innehar enskild begravningsplats eller den som innehar allmän begravningsplats utan att vara huvudman, om denne tillhandahåller gravsättning.

Regeringen föreslår också att församlingar ska bekosta utbildning av sina begravningsombud.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2017 när det gäller avskaffande av begravningsclearingen och när det gäller ersättningssystemet till innehavare av enskilda begravningsplatser och församlingar som innehar allmänna begravningsplatser utan att vara huvudmän. Övriga lagändringar föreslås träda i kraft den 1 juli 2016.

Det har lämnats in två följdmotioner med anledning av propositionen. I dessa yrkas att förslaget om att avskaffa begravningsclearingen avslås respektive att riksdagen tillkännager för regeringen att Stockholms och Tranås kommuner ska inlemmas i systemet med en enhetlig begravningsavgiftssats.

Utskottet behandlar även tre motioner från allmänna motionstiden 2014/15 och 2015/16. Motionerna gäller rätten att flytta en gravurna, bevarandet av den svenska gravkulturen och rätten till metaller i den egna kroppen.

I betänkandet finns tre reservationer (SD, C, L).

Behandlade förslag

Proposition 2015/16:95 Vissa begravningsfrågor.

Två yrkanden i följd motioner.

Tre yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2014/15 och 2015/16.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	4
Redogörelse för ärendet	6
Utskottets överväganden	7
Vissa begravningsfrågor	7
En enhetlig begravningsavgiftssats även för Stockholms och Tranås kommuner.....	19
En möjlighet att flytta gravurnor till familjegravar.....	22
Bevarandet av den svenska gravkulturen	24
Reservationer	27
1. Begravningsclearing, punkt 1 (L)	27
2. Återvinning av metaller efter kremering, punkt 2 (SD).....	28
3. En enhetlig begravningsavgiftssats även för Stockholms och Tranås kommuner, punkt 4 (C)	29
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	30
Propositionen	30
Följdmotionerna	30
Motioner från allmänna motionstiden 2014/15	30
Motion från allmänna motionstiden 2015/16	31
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	32

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. **Begravningsclearing**

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i begravningslagen (1990:1144) i de delar det avser 9 kap. 10, 11 och 12 §§.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2015/16:95 punkt 1 i denna del och avslår motion

2015/16:3338 av Mathias Sundin m.fl. (L).

Reservation 1 (L)

2. **Återvinning av metaller efter kremering**

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i begravningslagen (1990:1144) i de delar det avser 5 kap. 6 §.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2015/16:95 punkt 1 i denna del och avslår motion

2015/16:2322 av Pia Hallström (M).

Reservation 2 (SD)

3. **Lagförslagen i övrigt**

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i begravningslagen (1990:1144),

2. lag om ändring i lagen (1994:243) om Allmänna arvsfonden,

i den mån lagförslagen inte omfattas av vad utskottet föreslagit ovan.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2015/16:95 punkterna 1 i denna del och 2.

4. **En enhetlig begravningsavgiftssats även för Stockholms och Tranås kommuner**

Riksdagen avslår motion

2015/16:3349 av Anders Åkesson m.fl. (C).

Reservation 3 (C)

5. **En möjlighet att flytta gravurnor till familjegravar**

Riksdagen avslår motion

2014/15:1484 av Finn Bengtsson (M).

6. **Bevarandet av den svenska gravkulturen**

Riksdagen avslår motion

2014/15:2008 av Lars-Axel Nordell (KD).

Stockholm den 12 maj 2016

På konstitutionsutskottets vägnar

Andreas Norlén

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Andreas Norlén (M), Björn von Sydow (S), Hans Ekström (S), Annicka Engblom (M), Jonas Millard (SD), Maria Abrahamsson (M), Jonas Gunnarsson (S), Per-Ingvar Johnsson (C), Agneta Börjesson (MP), Patrick Reslow (M), Fredrik Eriksson (SD), Mathias Sundin (L), Mia Sydow Mölleby (V), Tuve Skånberg (KD), Emilia Töyrä (S), Berit Högman (S) och Ida Karkiainen (S).

Redogörelse för ärendet

I proposition 2015/16:95 Vissa begravningsfrågor föreslår regeringen att riksdagen antar de förslag till ändringar i begravningslagen (1990:1144) och lagen (1994:243) om Allmänna arvsfonden som lagts fram i propositionen. Regeringens förslag till riksdagsbeslut återges i bilaga 1. Regeringens lagförslag finns i bilaga 2.

Regeringen har hämtat in ett yttrande från Lagrådet över lagförslagen. Lagrådet har lämnat synpunkter av redaktionell karaktär, och regeringen har i propositionen följt Lagrådets synpunkter.

Två följdmotioner har lämnats med anledning av propositionen.

Utskottet behandlar även tre motioner från allmänna motionstiden 2014/15 och 2015/16. Motionerna gäller rätten att flytta en gravurna, bevarandet av den svenska gravkulturen och rätten till metaller i sin egen kropp.

Utskottets överväganden

Vissa begravningsfrågor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag till ändringar i begravningslagen och lagen om Allmänna arvsfonden. Vid en sammantagen bedömning anser utskottet att begravningsclearingen bör avskaffas. Förslaget om återvinning av metaller i kroppen är väl avvägt.

Jämför reservation 1 (L) och 2 (SD).

Propositionen

Återvinning av metaller efter kremering

Bakgrund

Enligt de nuvarande reglerna är det inte tillåtet att återvinna metall som inte förbränts vid kremering av en avliden person. Efter kremering finns det normalt metallrester av olika slag i askan. Det kan finnas rester av kistbeslag och höftledsproteser, men också rester av andra metaller, t.ex. tandguld eller ringar som den avlidne bar vid kremeringen.

Enligt 5 kap. 6 § första stycket begravningslagen ska sådana delar av stoftet som inte har förbränts vid kremeringen tillföras askurnan. Emellertid kan vissa metallrester på grund av sitt omfång inte tillföras urnan. I dessa fall ska innehavaren av krematoriet enligt 5 kap. 6 § andra stycket låta förstöra delarna eller gravsätta dem inom en allmän begravningsplats. Enligt propositionen krävs det en ändring av 5 kap. 6 § begravningslagen för att metaller ska kunna återvinnas.

En miljövänlig ordning

I propositionen anförs att den nuvarande regleringen i 5 kap. 6 § begravningslagen har tillkommit för att säkerställa att stoftet efter en avliden person hanteras på ett värdigt och pietetsfullt sätt. Regleringen medför emellertid att en stor mängd metaller grävs ned i marken varje år, vilket är problematiskt ur miljösynpunkt.

Vidare framhåller regeringen att riksdagen har beslutat om en målstruktur för miljöarbetet med generationsmål, miljö kvalitetsmål och etappmål (prop. 2009/10:155, bet. 2009/10:MJU25, rskr. 2009/10:377). Generationsmålet innebär att det övergripande målet för miljöpolitiken är att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen i Sverige är lösta, utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser. Av

miljökvalitetsmålen har målet Giftfri miljö tydligast kopplingar till frågan om återvinning av metaller efter kremering. I propositionen anges att metall är en ändlig naturresurs som det är viktigt att hushålla med och att återvinning av metaller bidrar till att nå målet om en giftfri miljö.

Regeringen skriver att en annan aspekt är att metalldelar som inte förbränns vid kremeringen och som grävs ned i marken betraktas som avfall enligt miljöbalken och avfallsförordningen (2011:927). För hantering av avfall gäller enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/98/EG av den 19 november 2008 om avfall och om upphävande av vissa direktiv (Avfallsdirektivet) den s.k. avfallshierarkin som lyfts fram som prioriteringsordning för lagstiftning och politik. Avfallshierarkin innebär att återvinning som huvudregel ska väljas före bortskaftande.

I propositionen konstaterar regeringen att metaller som grävs ned i marken kan påverka människors hälsa och miljön på ett skadligt sätt. Metallernas giftighet är dock beroende av i vilken förening de förekommer. En annan komponent är rörligheten i marken och därmed potentialen för dessa metaller att nå t.ex. vattendrag och grundvatten. Även egenskaperna för den mark där metallerna grävs ned har betydelse. Vissa av metallerna, däribland krom, kan emellertid vara mycket giftiga.

Sammanfattningsvis anser regeringen att det finns starka miljömässiga skäl för att införa en reglering om återvinning av metallföremål efter kremering.

Etiska överväganden

Vidare anför regeringen att en reglering med återvinning av metaller som inte förbränts vid kremering väcker flera etiska frågeställningar. Inledningsvis konstaterar regeringen att återvinning av metaller inte framstår som omotiverat från etisk synvinkel. Tvärtom skulle återvinning kunna vara ett mer pietetsfullt sätt att ta hand om metallföremål som inte förbränts vid kremeringen än dagens hantering.

Utgångspunkten vid bedömningen av om återvinning är etiskt försvarbar är enligt regeringen om berörda metallföremål ska anses vara en del av stoftet efter en avliden person. Metallföremål som inte förbränns vid kremering utgörs till en övervägande del av beslag och spikstift från kistan. Dessa metallföremål kan enligt propositionen inte anses vara en del av stoftet, och det bör därför inte finnas något etiskt hinder mot att skilja sådana föremål från askan och den därpå följande begravningsprocessen.

Om hanteringen av metallföremål som är av mer personlig beskaffenhet, t.ex. rester av smycken och tandguld som inte förbränts vid kremeringen konstateras i propositionen att mängden av sådan ädelmetall som påträffas i askan efter stoftet bör vara förhållandevis liten och i de fall metallföremålen är större än 3 mm sorteras de som regel automatiskt bort från askan vid askberedningen.

Regeringen strävar enligt propositionen efter en ordning som präglas av respekt för den avlidna och anser att en manuell hantering av stoftet så långt

som möjligt bör undvikas. Därför bör resultatet från askberedningen ytterst avgöra vad som utgör del av askan efter stoftet och inte. Ädelmetaller av personlig beskaffenhet bör tillsammans med andra metaller och vid samma maskinella förfarande skiljas från askan. Ädelmetaller som sorterats bort från askan bör alltså, liksom övriga metaller, inte betraktas som en del av denna i begravningsslagens mening och kan därmed återvinnas.

En stor mängd metall som inte förbränns vid kremeringen är vidare enligt regeringen metallföremål som infogats i kroppen under en människas levnad, t.ex. proteser av olika slag. Regeringen skriver att en rådande uppfattning är att föremål som blivit inopererade i kroppen inte är en naturlig del av denna. Därför kan de skiljas från askan och det fortsatta förfarandet. Mot denna uppfattning bör man enligt regeringen väga in synsättet att den avlidnas önsknings ska få genomslag i fråga om hur främmande metallföremål i kroppen hanteras. I enlighet med detta synsätt skulle det genom t.ex. ett donationskort kunna bestämmas vad som ska göras med de metaller som finns i kroppen. Av resonemanget följer att metallföremål i den egna kroppen kan vara att jämföra med ett organ, och alltså uppfattas som en vital del av kroppen. Det kan t.ex. vara fallet för människor med vissa funktionsnedsättningar, vilka med hjälp av proteser fått helt nya möjligheter i livet. I vissa fall kan proteserna bli en del av en människas identitet. I linje med detta resonemang borde den enskildes vilja inte bara avgöra vad som ska ske med organen efter livet, utan även styra hur proteser ska hanteras. Enligt regeringens mening skulle det emellertid finnas en risk för att ett sådant donationssystem skulle bli praktiskt ohanterligt. Exempelvis skulle krematoriet bli beroende av ett aktivt svar på om det finns ett donationskort som anger om den avlidna godtar att protesen återvinns. I många fall kan man dessutom förvänta sig att svar helt uteblir. I praktiken skulle någon återvinning därför inte ske, med följd att metallföremålen i stället grävs ned någonstans på kyrkogården.

Regeringen gör bedömningen att ett system där den avlidnas önsknings eller anhörigas vilja ska styra hur metallföremål som proteser av olika slag ska tas om hand efter kremation är av en annan natur än organdonation. Det finns i dag ingen ordning där en protes återanvänds på samma sätt som ett organ.

Vikt bör enligt regeringen även fästas vid att det är möjligt att välja jordbegravning om en enskild upplever att metaller i den egna kroppen är en del av denna och därför önskar att metallerna inte ska skiljas från stoftet, än mindre återvinnas.

Vid en avvägning mellan den enskildes önsknings och intresset av att finna ett miljövänligt och etiskt välfungerande alternativ till det nuvarande sättet att hantera metaller som inte förbränts vid kremeringen, menar regeringen att övervägande skäl talar för att inte införa ett donationsförfarande, även med beaktande av att berörda metallföremål kan upplevas som en del av stoftet efter en avliden.

Ersättningen tillförs Allmänna arvsfonden

I propositionen anförs att förslaget om återvinning av metaller innebär att krematorierna från återvinningsföretaget mottar de medel som återvinningen inbringar, dvs. metallens värde med avdrag för återvinningsföretagets kostnader. Återvinning ska emellertid enligt regeringen inte införas av ekonomiska skäl, utan syftet med återvinning är att värna om människors hälsa och miljön, samtidigt som respekten för den avlidna säkerställs. Därför bör det värde som metallåtervinningen inbringar gå till välgörande ändamål. Regeringen anser att Allmänna arvsfonden är den lämpligaste mottagaren.

Begravningsclearing

Regeringen föreslår i propositionen att systemet med reglering av kostnader vid gravsättning (s.k. begravningsclearing) mellan huvudmän för begravningsverksamheten avskaffas och att bestämmelsen om systemet i begravningslagen tas bort.

Alla som är folkbokförda i Sverige har rätt till en gravplats under en tid av 25 år. I första hand gäller rätten på den plats där man är folkbokförd. Många människor önskar dock inte bli begravda på den plats där de är folkbokförda, utan på en annan plats som de känner större samhörighet med. Gravläggning kan i sådana fall komma att ske på en annan ort än den avlidnas hemort. Den huvudman som utför gravläggningen får då ersättning för denna och vissa andra tjänster av huvudmannen på den avlidnas hemort. Denna reglering av kostnader kallas begravningsclearing. Även en innehavare av allmän begravningsplats som inte är huvudman och innehavare av en enskild begravningsplats får ersättning för tjänster som avser dem som gravsätts på sådana begravningsplatser.

Regeringen konstaterar att från den 1 januari 2016 sker inte folkbokföring längre i en församling utan i en kommun (prop. 2012/13:120, bet. 2012/13:SkU25, rskr. 2012/13:254). Att folkbokföring inte längre sker i en territoriell församling inom Svenska kyrkan har medfört konsekvenser för hanteringen av begravningsavgifterna. Före årsskiftet 2015/2016 hade varje huvudman sin egen begravningsavgiftssats som innebar att varje enskild person var tvungen att kunna hänföras till en viss församling inom Svenska kyrkan för att rätt begravningsavgiftssats skulle kunna påföras honom eller henne. I samband med att kopplingen mellan församling och person försvann infördes samtidigt en enhetlig begravningsavgiftssats för den begravningsverksamhet som bedrivs av huvudmännen inom Svenska kyrkan. Avgiftssatsen beräknas genom att kostnaderna för begravningsverksamheten inom Svenska kyrkan divideras med det beskattningsbara underlaget.

Regeringen anser att ett system med en enhetlig begravningsavgiftssats ger utrymme för att avskaffa clearingsystemet.

Regeringen framhåller att dagens clearingsystem ger blygsamma nettoeffekter och utgör en mycket liten del av kostnaderna för och intäkterna från begravningsverksamheten hos huvudmännen. Att den enhetliga

begravningsavgiftssatsen beräknas samlat för den begravningsverksamhet som bedrivs av Svenska kyrkan som huvudman innebär att kostnaderna för att gravsätta de som inte var folkbokförda inom huvudmännens förvaltningsområde vid sin död beaktas. Huvudmännen inom Svenska kyrkan får alltså i sin kostnadsredovisning ta upp kostnaderna för gravsättning av de som var folkbokförda hos en annan huvudman. Den angivna kostnaden för huvudmännen påverkar sedan den andel som varje huvudman får vid fördelning av begravningsavgiften. Detta innebär enligt propositionen att huvudmännen bör få full kostnadstäckning genom begravningsavgiften, och därför bör inte heller dessa huvudmän missgynnas ekonomiskt av att clearingsystemet avskaffas.

Regeringen behandlar även frågan huruvida ett avskaffande av begravningsclearingen innebär en risk för att huvudmännen får incitament att bara planera sina egna verksamheter; att dagens valfrihetssystem därigenom skulle begränsas för att fler huvudmän skulle neka gravplats till avlidna som inte var folkbokförda inom huvudmannens förvaltningsområde vid sin död. Regeringen framhåller i denna del att även om ett önskemål om gravsättning på viss plats inte behöver tillmötesgå är den enda grunden för att neka en gravplats till avlidna som inte var folkbokförda inom huvudmannens förvaltningsområde vid sin död att det är brist på gravplatsmark (2 kap. 3 § andra stycket). Med den kremationsandel (80 procent) som numera råder i landet bör enligt regeringen en brist på gravplatsmark endast undantagsvis vara skäl för att inte tillmötesgå ett önskemål om gravsättning på ett visst ställe. Vidare har praxis hos huvudmännen under lång tid varit mycket generös i denna fråga.

Om clearingen avskaffas skulle det enligt regeringen innebära både ekonomiska och administrativa lättnader för huvudmännen när det gäller hantering av fakturor för clearingstaxan och frågor om tillämpningen av taxan.

Stockholms och Tranås kommuner är huvudmän för begravningsverksamheten i sina förvaltningsområden.

Regeringen anför att den enhetliga begravningsavgiftssatsen inte gäller i Stockholms och Tranås kommuner. Det som främst talar för att clearingsystemet bör finnas kvar är enligt regeringen att det är ett etablerat och välfungerande system. Vidare anføres i propositionen att det, liksom för huvudmännen inom Svenska kyrkan, dock kan konstateras att clearingsystemet har liten betydelse för Stockholms och Tranås kommuners verksamheter i stort. Om clearingsystemet avskaffas kommer Stockholm och Tranås inte att behöva ersätta huvudmännen inom Svenska kyrkan för gravsättningskostnader som dessa utför. Ett avskaffande av clearingen går enligt regeringen någorlunda jämnt ut för Tranås kommun. När det gäller Stockholms kommun skulle ett avskaffande av clearingen bli ekonomiskt fördelaktigt. Enligt regeringen framstår behovet av ett clearingsystem som mycket begränsat, och regeringen anser inte att det är motiverat att behålla clearingsystemet enbart på grund av att Stockholms och Tranås kommuner inte omfattas av den enhetliga begravningsavgiftssatsen.

Ersättning till innehavare av en enskild begravningsplats och till den som innehar en begravningsplats utan att vara huvudman

Genom det nuvarande clearingsystemet utgår ersättning till församlingar som innehar och förvaltar en allmän begravningsplats utan att vara huvudman. Systemet med clearing innebär också att innehavarna av enskilda begravningsplatser får ersättning enligt en taxa för vissa tjänster som de tillhandahåller. Genom att clearingsystemet avskaffas förlorar enligt propositionen de enskilda begravningsplatsinnehavarna och de församlingar som innehar allmän begravningsplats utan att vara huvudman sin rätt till ersättning. Regeringen anser att detta inte är önskvärt. I propositionen framhålls att enskilda begravningsplatsinnehavare avlastar den avgiftsfinansierade begravningsverksamhet som bedrivs av huvudmännen. Även den som gravsätts på en enskild begravningsplats har betalat begravningsavgift som finansierar de allmänna begravningsplatserna. Den som innehar enskild begravningsplats bör därför enligt regeringen även fortsättningsvis få ersättning från huvudmän om de tillhandahåller gravsättning på gravplats eller motsvarande. Ersättningen bör liksom i dag betalas av den huvudman inom vars förvaltningsområde den avlidna var folkbokförd vid dödsfallet.

I likhet med vad som gäller i dag bör enligt propositionen regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer föreskriva om vilken ersättning som ska utgå till den som innehar enskild begravningsplats, eller innehar allmän begravningsplats utan att vara huvudman, om en sådan innehavare tillhandahåller gravsättning på gravplats eller motsvarande. Utgångspunkten för ersättningen bör vara de särredovisade kostnaderna i samband med bestämmande av begravningsavgiftens storlek. För att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer effektivt ska kunna beräkna och föreskriva om den ersättning som ska utgå bör huvudmännen inom Svenska kyrkan och Stockholms och Tranås kommuner på ett medium för automatiserad behandling lämna det underlag som behövs för arbetet med att föreskriva om ersättningen. Genom att även Stockholms och Tranås kommuner lämnar nödvändiga uppgifter får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ett beräkningsunderlag från hela landet.

Vid genomgång av lagtexten har utskottet uppmärksammat att i 9 kap. 14 § första stycket begravningslagen har införts ordet ”som” i andra respektive tredje meningen utan att det har redovisats som någon ändring. Orden redovisas felaktigt som gällande lydelse i propositionen.

Kostnaden för utbildning av begravningsombud

När en församling är huvudman för begravningsverksamheten ska länsstyrelsen förordna ett eller flera begravningsombud att granska hur församlingen tar till vara de intressen som personer som inte tillhör Svenska kyrkan har (10 kap. 2 § begravningslagen). Begravningsombuden har rätt till skälig ersättning för sitt arbete och sina kostnader. Ersättningen betalas av

församlingen och anses utgöra en kostnad för begravningsverksamheten (10 kap. 7 §).

Begravningsutredningen hade bl.a. i uppdrag att kartlägga och analysera begravningsombudens verksamhet och kompetens, föreslå åtgärder för att förtydliga ombudens roll och förbättra möjligheterna för dem att utöva sitt uppdrag. Utredningen konstaterade att systemet med begravningsombud i väsentliga delar inte fungerade och flera förändringar föreslogs, bl.a. i fråga om ombudens utbildning och vem som bör betala och fastställa begravningsombudens ersättning för arbete och kostnader (SOU 2009:79 s. 112 f.).

Utredningen resulterade bl.a. i en förordningsändring med innebörden att begravningsombud ska medverka i sådan utbildning som krävs för fullgörande av uppdraget (se 52 a § begravningsförordningen [1990:1147]).

Regeringen konstaterar att relativt lång tid har förflutit sedan utredningen ägde rum och att det i dag inte framförs missnöje mot systemet från begravningsombuden eller andra. Det finns enligt regeringen inte heller några andra indikationer på att det finns ett behov av att ändra det nuvarande systemet och införa en reglering om vem som ska fastställa ersättningen. När det gäller kostnader för utbildning anser regeringen emellertid att det inte är rimligt att ombuden själva ska lägga ut pengar för kurser m.m. och få tillbaka detta i efterhand. Regeringen anser därför att det i lagen bör införas en bestämmelse om att församlingen ska bekosta utbildning för sina respektive begravningsombud samt att utbildningen ska utgöra en kostnad för begravningsverksamheten.

Prövning av nya begravningsmetoder

Av 5 kap. begravningslagen framgår att det i dag finns två sätt att ta hand om kroppen (stoftet) efter döden. Antingen gravsätts stoftet i en kista – jordbegravning – eller så förbränns det till aska som sedan gravsätts – kremering. Det finns inga andra begravningsmetoder reglerade i Sverige.

Regeringen gör i propositionen bedömningen att det inte bör införas bestämmelser som gör det möjligt för regeringen att tillåta andra begravningsmetoder än de som framgår av begravningslagen.

Motionerna

Begravningsclearing

I kommittémotion 2015/16:3338 av Mathias Sundin m.fl. (L) yrkas avslag på regeringens förslag till ändring av begravningslagen i den del som avser att 9 kap. 10 § ska upphöra att gälla och följdändringarna i 9 kap. 12 § med anledning av detta. Motionärerna motsätter sig regeringens förslag att avskaffa begravningsclearingen.

Motionärerna framhåller att den geografiska rörligheten nu är större än någon gång tidigare. I denna tid av rörlighet är det en angelägen valfrihetsfråga för många människor att kunna få sin sista vila på en annan plats än där de senast var folkbokförda. Omkring en femtedel av alla personer som avlider varje år begravs på en annan ort efter sin egen eller de anhörigas vilja.

Vidare skriver motionärerna att alla som är folkbokförda i Sverige har rätt till en gravplats under en tid av 25 år, men den rätten gäller i första hand där man är folkbokförd. Vill man bli begravd på en annan ort kan man få bli det så länge det finns plats där. När gravsättning sker på en annan ort än där den avlidna var bosatt får den huvudman som utför gravsättningen ersättning för det av huvudmannen på den avlidnes hemort, s.k. begravningsclearing.

I motionen hänvisas till Begravningsutredningens betänkande Några begravningsfrågor (SOU 2009:79) där utredningen konstaterade att systemet för begravningsclearing överlag fungerar bra. Vidare anför motionärerna att utredningen också konstaterade att reglerna om begravningsclearing fyller en viktig funktion eftersom de ökar möjligheterna för människor att kunna välja var de vill bli begravda.

Motionärerna anser att regeringens analys är alltför kortsynt. Vidare anføres i motionen att systemet med begravningsclearing är det enda sättet att säkerställa att huvudmännen får ersättning för sina kostnader oavsett var den avlidna var folkbokförd. Ett avskaffande av clearingen skulle försvaga huvudmannens drivkraft att se till att det finns tillräckligt med gravplatser även för t.ex. familjemedlemmar som bott på annan ort. Detta torde enligt motionärerna särskilt gälla huvudmän för begravningsplatser på orter med stor befolkningsminskning till följd av utflyttning.

Vidare anför motionärerna att förslaget är kortsynt även när det gäller kommuner som ansvarar för begravningsverksamheten. I dag är det visserligen bara Stockholms och Tranås kommuner som är huvudmän för begravningsverksamheten. Motionärerna skriver att det inte går att uttala sig med säkerhet om huruvida antalet kommuner som ansvarar för begravningsverksamheten kommer att öka eller inte, men regeringen har befogenhet att i särskilda fall besluta att överföra ansvaret för allmänna begravningsplatser till en kommun. De praktiska svårigheterna av ett avskaffat clearingsystem skulle enligt motionärerna förvärras om fler kommuner i framtiden skulle överta ansvaret för begravningsverksamhet.

Rätten att bestämma över metaller i kroppen

I motion 2015/16:2322 av Pia Hallström (M) begärs att riksdagen tillkännager för regeringen att människor ska ha rätten att bestämma över metallen i sin egen kropp. Motionären skriver att det i dag är en självklarhet att visa respekt för den avlidnas önskan om begravningsceremoni och gravskick men att det trots detta inte är möjligt att i enlighet med den avlidnas önskan avskilja metaller i kroppen vid kremering. Att själv få bestämma över sin egen kropp och sina implantat ser motionären som en självklarhet. Motionären anser att

man ska ta hand om de metaller som finns i den avlidnas kropp om den avlidna inte särskilt har uttryckt något annat. Det ekonomiska värde som metallerna har doneras till någon organisation som har 90-konto, t.ex. Barncancerfonden.

Kompletterande upplysningar

Begravningsclearing

Betänkande av Begravningsutredningen

I Begravningsutredningens uppdrag ingick att göra en analys av hur reglerna om begravningsclearing fungerar och föreslå förenklingar. I utredningens betänkande Några begravningsfrågor (SOU 2009:79) anfördes bl.a. att reglerna om begravningsclearing fyller en viktig funktion eftersom de ökar möjligheterna för människor att kunna få välja var de vill bli begravda. Detta gäller särskilt mot bakgrund av den ökande rörligheten bland befolkningen. Utredningen konstaterade att systemet överlag fungerar bra (s. 201 f.).

Vidare anförde utredningen att en av de synpunkter som ofta förekommer vid diskussionen om begravningsclearing är att den administrativa hantering som är förknippad med systemet är betungande. Bland de som svarade på en enkätundersökning utredningen genomförde ansåg inte någon att administrationen är mycket betungande och knappt 20 procent att den är ganska betungande. I betänkandet anfördes också att ett ersättningssystem som är uppbyggt på det sätt som begravningsclearingsystemet av nödvändighet innebär ett visst mått av administration. Något skäl att lagstiftningsvägen föreslå några särskilda regler för att underlätta administrationen fanns enligt utredningen inte. Däremot ansåg utredningen att det var viktigt att systemet så snart som möjligt kunde utvidgas till att omfatta även kommunala huvudmän och enskilda innehavare av begravningsplatser. Utredningens slutsats var att det saknades anledning att överväga någon genomgripande förändring av systemet med begravningsclearing.

Betänkande av Utredningen om begravningsclearing

Regeringen beslutade i april 2014 att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att se över systemet med begravningsclearing – Utredningen om begravningsclearing.

I mars 2015 överlämnade utredningen betänkandet Begravningsclearing (SOU 2015:26).

I betänkandet anför utredningen att begravningsclearingen syftar till att underlätta ekonomiskt för den huvudman som utför gravsättning och vissa andra tjänster för avlidna från andra förvaltningsområden än sitt eget. Ett system med en enhetlig begravningsavgiftssats ger enligt utredningen utrymme för en annan ordning. En enhetlig avgiftssats bestäms med beaktande av såväl samtliga huvudmäns kostnader som deras samlade beskattningsunderlag. Den huvudman som har kostnader för tjänster enligt

9 kap. 6 § begravningslagen får ta upp dessa i sin egen kostnadsredovisning, oavsett om tjänsterna utförts för en person avliden inom det egna förvaltningsområdet eller inte. Denna kostnadsredovisning ligger till grund för den enhetliga begravningsavgiftssatsens beräkning. Detta medför att en fördelning mellan huvudmännen kommer att göras inom ramen för den enhetliga begravningsavgiftssatsens bestämmande. Utredningen föreslår mot denna bakgrund att den reglering av kostnader som görs mellan huvudmännen inom Svenska kyrkan, begravningsclearing, avskaffas.

Utredningen föreslår att clearingsystemet avskaffas i sin helhet även om Stockholms och Tranås kommuner inte inlemmas i systemet med en enhetlig begravningsavgiftssats. Det främsta skälet är enligt utredningen att clearingsystemet kommer att få en begränsad betydelse eftersom Stockholms och Tranås kommuner inte längre kommer att behöva ersätta huvudmän inom Svenska kyrkan för de tjänster dessa utför avseende avlidna som var folkbokförda i Stockholms eller Tranås kommuner. Stockholms kommun har i dag fler enskilda som gravsätts av en annan huvudman än de själva gravsätter från en annan huvudman. För Tranås kommun varierar resultatet av clearingen något mellan åren, men det handlar om små över- eller underskott. Sammantaget anser utredningen att det inte är motiverat att behålla clearingsystemet enbart för Stockholms och Tranås kommuner.

Om clearingsystemet avskaffas förlorar de enskilda begravningsplatsinnehavarna och de församlingar som innehar en allmän begravningsplats utan att vara huvudman sin rätt till ersättning. Detta är inte önskvärt. Utredningen föreslår därför en ny ersättningsmodell för dessa innehavare.

Metaller i kroppen

Betänkande av Utredningen om vissa begravningsfrågor

Utredningen om vissa begravningsfrågor hade som uppdrag att bl.a. bedöma om det var lämpligt att återvinna metaller efter kremering med hänsyn till etiska, miljömässiga och ekonomiska värden. I december 2013 överlämnade utredningen sitt betänkande *Begravning – återvinning, nya begravningsmetoder och enhetlig begravningsavgiftssats* (SOU 2013:82). Sammantaget bedömde utredningen (39 f.) att det var mer pietetsfullt att direkt ta hand om metallföremål som inte fick anses vara en del av askan efter stoftet och låta dem återgå till kretsloppet genom återvinning. Utredningen föreslog att den ersättning som metallåtervinningen kunde inbringa skulle gå till Allmänna arvsfonden.

I betänkandet anfördes att den praktiska hanteringen av metalldelar som inte förbränns varierar mellan de 63 krematorier som finns i Sverige. Metalldelarna skiljs normalt maskinellt från askan genom en s.k. askberedare som finfördelar askan. En vanlig modell som brukas i dag består av en trumma perforerad med 3 mm stora hål och fungerar på följande sätt. En behållare med aska från krematorieugnen sätts in i askberedaren, varvid beredaren vänder

upp så att askan faller in i trumman. Trumman börjar snurra, varefter en kula i trumman gör att askan faller sönder i mindre partiklar. När dessa partiklar är mindre än hålen i trumman, faller askan ned i urnan och metalldelar som är större än 3 mm blir kvar i trumman. Dessa delar faller ur trumman när den vänder tillbaka och når en separat behållare eller bricka under trumman. Så är fallet gällande cirka 25–30 askberedare i landet. I en på senare tid framtagen askberedare är det kedjor som finfördelar askan i stället för en kula, en s.k. kedjekvarn. Måttet om 3 mm möjliggör att all aska kan tillföras urnan men innebär också att askan kan spridas efter länsstyrelsens tillstånd eller gravsätts i minneslund.

Vidare anfördes att det förekommer vid vissa krematorier att mindre metalldelar sorteras ut manuellt och tillförs askurnan. Eftersom askberedaren sorterar bort föremål som är större än 3 mm, är manuell sortering en förutsättning för att efter askberedning skilja exempelvis rester från tandguld och smycken från askan. Vidare sorteras större metalldelar som kistbeslag och proteser ofta ut manuellt från askan redan innan den s.k. asklådan placeras i askberedaren. Åtminstone sker detta vid de krematorier som brukar kedjekvarnar.

De större metalldelar som manuellt eller maskinellt skiljts från askan placeras i en behållare, t.ex. en tunna, där metalldelar från flera kremationer samlas. Metalldelarna grävs därefter ned någonstans på kyrkogården eller läggs i en grav, separerade från stoftet och urnan.

I betänkandet anfördes även att Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation rekommenderar alla huvudmän att upprätta lokala arbetsinstruktioner och anta en rad etiska riktlinjer för begravning och gravsättning. Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation och Sveriges kyrkogårds- och krematorieförbund (SKKF) har tillsammans utarbetat förslag till etiska regler för krematorieverksamheten och rekommenderar att dessa anpassas för lokala förhållanden för att antas av kyrkorådet. Riktlinjerna reviderades år 2011 då även Föreningen Sveriges Krematoriepersonal (FSKP), Föreningen Sveriges Kyrkogårdschefer (FSK) och Sveriges Begravningsbyråers Förbund (SBF)

Av riktlinjerna, såvitt avser krematorieverksamheten, framgår bl.a. följande.

Kremering och beredning av aska ska alltid ske på ett värdigt och pietetsfullt sätt. Beträffande personliga föremål såsom ringar, smycken och dylikt är det viktigt att dödsboet får information om att det i praktiken inte kan lämnas garantier för att metallen tillförs askurnan efter kremeringen. Sådana delar av stoftet som inte harförbränts vid kremeringen ska tillföras askurnan. Om det inte kan ske, ska innehavaren av krematoriet låta förstöra delarna eller gravsätta dem inom en allmän begravningsplats. Fram tills dess ska metalldelar som inte kan tillföras askurnan förvaras på krematoriet i ett låst utrymme. Inga metalldelar får under några omständigheter lämnas ut till anhöriga.

Tidigare behandling

Utskottet har behandlat motionsyrkanden som gäller hantering av metaller i kroppen i samband med kremering vid flera tillfällen. Våren 2014 avstyrkte utskottet motionsyrkanden om återvinning av metaller efter kremering. (bet. 2013/14:KU27 s. 7 f.). Utskottet ansåg att starka miljöskäl talade för återvinning av metallföremål efter kremering om detta kunde göras på ett värdigt och pietetsfullt sätt med respekt för den avlidne. Utskottet konstaterade samtidigt att utredningen Begravning – återvinning, nya begravningsmetoder och enhetlig begravningsavgiftssats (SOU 2013:82) för närvarande remissbehandlades. Utskottet ansåg att regeringens fortsatta beredning av ärendet borde avvaktas.

Utskottets ställningstagande

När det gäller begravningsclearing noterar utskottet att systemet med en enhetlig begravningsavgiftssats för huvudmän inom Svenska kyrkan ger utrymme för att avskaffa clearingsystemet. Av propositionen framgår att dagens clearingsystem ger blygsamma nettoeffekter och utgör en mycket liten del av kostnaderna för och intäkterna av begravningsverksamheten hos huvudmännen. Vidare framhålls att clearingsystemet har en liten betydelse även för Stockholms och Tranås kommuners verksamhet i stort. Av propositionen framgår vidare att kremationsandelen i Sverige är 80 procent och att praxis hittills varit generös i fråga om att bereda gravplats på en annan begravningsplats än inom den församling eller kommun där den avlidna var folkbokförd. Utskottet delar mot denna bakgrund regeringens bedömning att det inte bör finnas någon risk för en utveckling som innebär att fler huvudmän nekar gravplats till avlidna som inte var folkbokförda inom huvudmannens förvaltningsområde. Vid en sammantagen bedömning anser utskottet att begravningsclearingen bör avskaffas.

Utskottet anser att förslagen i propositionen vad gäller återvinning av metaller är väl avvägda; den föreslagna ordningen är präglad av respekt för den avlidne och innebär fördelar ur miljösynpunkt.

Utskottet tillstyrker att lagförslagen i propositionen antas, inklusive de språkliga ändringar i 9 kap. 14 § begravningslagen som uppmärksammas av utskottet (se ovan), och avstyrker motionerna 2015/16:2322 och 2015/16:3338.

En enhetlig begravningsavgiftssats även för Stockholms och Tranås kommuner

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om en enhetlig begravningsavgiftssats även för Stockholms och Tranås kommuner. Utskottet vill inte föregripa den fortsatta beredningen av förslag från Utredningen om vissa begravningsfrågor.
Jämför reservation 3 (C).

Motionen

I motion 2015/16:3349 av Anders Åkesson m.fl. (C) yrkas att riksdagen ställer sig bakom att regeringen bör återkomma med ett förslag om att Stockholms och Tranås kommuner ska inlemmas i systemet med en enhetlig begravningsavgiftssats och tillkännage detta för regeringen.

Motionärerna skriver att de välkomnar propositionen och ställer sig bakom den, men att det finns en fråga som de anser borde ha varit med i propositionen. Det gäller frågan om hur Stockholms och Tranås kommuner ska inlemmas i systemet med en enhetlig begravningsavgiftssats. Förslaget finns med i betänkandet Begravning – återvinning, nya begravningsmetoder och enhetlig begravningsavgiftssats (SOU 2013:82) av Utredningen om vissa begravningsfrågor. Enligt motionärerna skulle förslaget innebära likvärdiga ekonomiska förutsättningar för verksamheten i hela landet.

Gällande ordning

Den 1 januari 2016 infördes en enhetlig begravningsavgiftssats för huvudmän inom Svenska kyrkan.

I 9 kap. 4 § begravningslagen anges att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får, på grundval av huvudmannens beräknade kostnader, meddela föreskrifter om den avgiftssats enligt vilken begravningsavgift ska betalas. I de fall en kommun är huvudman fastställer kommunen dock alltid avgiftssatsen. Avgiftssatsen ska grundas på en särredovisning av verksamhetens intäkter och kostnader. Avgiftssatsen ska bestämmas på grundval av de sammanlagda beskattningsbara förvärvsinkomsterna för de avgiftsskyldiga på det sätt som anges i lagen (1965:269) med särskilda bestämmelser om kommuns och annan menighets utdebitering av skatt, m.m.

Enligt förordningen (1999:729) om begravningsavgift får Kammarkollegiet meddela föreskrifter om avgiftssatsen för begravningsavgift enligt 9 kap. 4 § begravningslagen.

Kompletterande upplysningar

Betänkande från Utredningen om vissa begravningsfrågor

I sitt betänkande Begravning – återvinning, nya begravningsmetoder och enhetlig begravningsavgiftssats (SOU 2013:82) föreslår Utredningen om vissa begravningsfrågor att Stockholms och Tranås kommuner inlemmas i systemet med en enhetlig begravningsavgiftssats. Utredningen anför att om Stockholms och Tranås kommuner inlemmas i systemet innebär det att Kammarkollegiet beslutar om en enhetlig begravningsavgiftssats för all begravningsverksamhet i riket. Begravningsavgiftssatsen bestäms på samma sätt som i dag genom att kostnaderna för begravningsverksamheten jämförs med den beskattningsbara inkomsten för dem som bor inom begravningshuvudmännens respektive förvaltningsområde.

Utredningen tar upp frågan om en intresseavvägning mellan intresset av nationell enhetlighet och den kommunala självstyrelsen. Den grundläggande frågan är enligt utredningen om regeringsformens bestämmelser om den kommunala självstyrelsen hindrar att Stockholms och Tranås kommuner inordnas i systemet med en enhetlig begravningsavgiftssats. Vidare skriver utredningen att kommunernas rätt att bestämma storleken på avgiftssatsen inskränks genom förslaget och att detta är ett ingrepp i den kommunala självstyrelsen.

Vidare anför utredningen att i systemet med en enhetlig begravningsavgiftssats där enbart Svenska kyrkan, men inte Stockholms och Tranås kommuner ingår, skulle en begravningsavgift som var gemensam för hela Sverige vara 0,24 procent. Om Stockholms och Tranås kommuner införlivas i systemet blir avgiften i stället 0,22 procent för hela riket. Effekten för de delar av landet som redan ingår i systemet blir alltså en ganska marginell sänkning av avgiften med 0,02 procentenheter. På en årsinkomst om 250 000 kronor innebär det att avgiften blir 45 kronor lägre per år, eller 3,75 kronor lägre per månad. Begravningsavgiften i Tranås kommun ligger i dag på 0,24 procent, dvs. på samma nivå som den gemensamma avgiften blir om enbart Svenska kyrkan ingår i systemet. Effekten av en införlivning av Stockholms och Tranås kommuner i det gemensamma systemet skulle alltså bli densamma för boende i Tranås kommun som för dem som redan ingår i systemet, alltså en sänkt avgift med 45 kronor per år för en årsinkomst om 250 000 kronor. Störst effekt skulle förändringen innebära för boende i Stockholms kommun. Stockholm hade landets lägsta begravningsavgift redan innan den gemensamma avgiften infördes. Avgiften i Stockholms kommun är 0,065 procent och skulle höjas till den gemensamma nivån om 0,22 procent. Vid en årsinkomst om 250 000 kronor skulle det innebära att avgiften höjdes med 352 kronor per år, eller drygt 29 kronor per månad.

Generellt sett konstaterade utredningen att högre begravningsavgifter är vanligare i områden med lägre inkomster och tvärtom. En enhetlig begravningsavgiftssats får därför enligt utredningen positiva fördelningseffekter.

Utredningen anför vidare att resonemanget leder till att de ekonomiska skälen såväl som utjämnings-skälen utgör de huvudsakliga motiven också till tanken att även Stockholms och Tranås kommuner ska inlemmas i systemet med en enhetlig begravningsavgiftssats. Enligt utredningen framstår det helt enkelt inte som rimligt att begravningsavgiften varierar mellan kommuninvånarna, särskilt som den är obligatorisk.

I utredningens betänkande (s. 84) anføres också följande:

Vid en avvägning mellan intresset att Stockholms och Tranås kommuner inordnas i systemet och den kommunala självstyrelsen, väger det första intresset enligt vår bedömning tyngre. Den kommunala självbestämmanderätten får stå tillbaka för att uppnå likvärdiga, ekonomiska förutsättningar i riket. Dessutom är kommunerna inte fria att bestämma avgiften, utan den ska motsvara nettokostnaderna för verksamheten. Det intrång som en enhetlig begravningsavgiftssats innebär för Stockholms och Tranås kommuner, motiveras alltså av de positiva fördelningseffekter som förslaget får. De väger även upp den ekonomiska belastning som förslaget innebär för invånarna i Stockholms kommun. Några andra tyngre vägande skäl mot att Stockholms och Tranås kommuner inordnas i systemet finns inte. Inte heller finns det några alternativa sätt att uppnå syftet.

Frågan om hur avgifterna för begravningsverksamheten i Stockholms och Tranås kommuner kan inlemmas i systemet med en enhetlig begravningsavgiftssats bereds inom Regeringskansliet.

Tidigare utskottsuttalande

Skatteutskottet behandlade våren 2013 propositionen Folkbokföringen i framtiden (prop. 2012/13:120) med bl.a. förslag till en enhetlig begravningsavgiftssats för den begravningsverksamhet som bedrivs av huvudmännen inom Svenska kyrkan (bet. 2012/13:SkU35). Skatteutskottet tillstyrkte regeringens förslag om en enhetlig begravningsavgiftssats. I sitt ställningstagande (s. 14) anförde skatteutskottet bl.a. följande:

Utskottet anser att förslaget om en enhetlig avgiftssats inom de områden som hanteras av huvudmännen inom Svenska kyrkan har så stora förtjänster att det bör genomföras. Vidare ser utskottet positivt på att regeringen har för avsikt att utreda hur avgifterna för begravningsverksamheten i Stockholms och Tranås kommuner kan inlemmas i systemet med en enhetlig begravningsavgiftssats. I likhet med motionärerna anser utskottet att det är önskvärt med en enhetlig begravningsavgift i hela landet.

I betänkandet finns i denna del en reservation (S) med förslag till avslag på regeringens förslag i denna del. Riksdagen beslutade i enlighet med skatteutskottets förslag (rskr. 2012/13:254).

Utskottets ställningstagande

Det förslag om att Stockholms och Tranås kommuner inlemmas i systemet med en enhetlig begravningsavgiftssats som Utredningen om vissa begravningsfrågor lagt fram bereds inom Regeringskansliet. Utskottet vill inte föregripa den fortsatta beredningen och avstyrker därför motion 2015/16:3349.

En möjlighet att flytta gravurnor till familjegravar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om en möjlighet att flytta gravurnor till familjegravar.

Motionen

I motion 2014/15:1484 av Finn Bengtsson (M) begärs ett tillkännagivande om att få flytta en gravsatt urna med utgående gravrätt till en anhörigs bestående grav. Motionären anför bl.a. att upplåtelseiden för gravrätter har blivit allt kortare och numera enligt begravningslagen endast är 25 år. Den kortare upplåtelseiden kan leda till att gravrätten för nu levande personers föräldrar löper ut efter 25 år medan gravrätten för far- och morföräldrar fortfarande är giltig. Enligt motionären är en lösning, som både ökar möjligheterna för efterkommande att ta ansvar för sina avlidna släktingars gravar och sparar utrymme på kyrkogårdarna, att använda familje- eller släktgravar. I linje med detta bör det enligt motionären vara möjligt att flytta en gravsatt urna från en gravplats med utgående gravrätt till en anhörigs bestående grav i syfte att även i fortsättningen bevara och vårda en plats för den gravsatte. Motionären anser att det i begravningslagen bör tydliggöras att en sådan flyttning får beviljas.

Gällande ordning

I 6 kap. 1 § begravningslagen anges att stoft eller aska som har gravsatts på en begravningsplats inte får flyttas från en gravplats för att gravsättas någon annanstans. Tillstånd får dock ges till en sådan flyttning, om det finns särskilda skäl för det och om det är klarlagt var stoftet eller askan ska gravsättas på nytt.

I förarbetena (prop. 1990/91:10 s. 35 f.) anges att det är angeläget att respekten för gravfriden upprätthålls. Därför bör man enligt propositionen vara restriktiv med att tillåta flyttning. I fråga om i vilka fall flyttning bör kunna medges anges bl.a. att en önskan att sammanföra makar eller föräldrar och ett minderårigt barn i flera fall har ansetts vara uttryck för en pietet av ett sådant slag att den fått väga tyngre än principen om gravfridens bevarande. Flyttning har i dessa fall som regel bara medgetts om omständigheterna varit sådana att

den sist avlidna inte kunnat gravsättas i samma grav som den som tidigare avlidit. Vidare anges att det för en flykting eller invandrare som avser att återvända till sitt hemland kan vara angeläget att få föra med sig stoftet eller askan av en anhörig som avlidit i Sverige och som saknar närmare anknytning till vårt land och kanske själv varit inställd på att en gång få återvända hem. I dessa och liknande situationer bör det enligt propositionen vara möjligt att kunna medge en flyttning. Vägledande för bedömningen bör vara vad den avlidne själv kan ha uttryckt för önskemål om sin gravsättning. I propositionen anges vidare att man som regel får utgå från att sådana önskemål, om de funnits, har iakttagits vid gravsättningen. Om denna däremot har genomförts i uttrycklig strid mot dessa bör en rättelse kunna medges i efterhand.

Vidare anförs i propositionen att en inte ovanlig situation är att en avlidne persons aska har gravsatts i en urngrav eller i en kolumbariemur. Det händer då att en efterlevande make eller maka för egen del uttrycker en önskan om att få sin aska strödd i minneslunden – ofta för att det saknas efterlevande på orten som kan vårda en grav. Det uttalas ofta en önskan om att den tidigare avlidnas gravsatta aska ska tas upp och strös ut i minneslunden. Sådana framställningar har avslagits med hänsyn till gravfriden. Det anförs vidare att som skäl för att behålla denna praxis kan anföras att gravsättning i minneslund är ett anonymt gravskick som tillkommit under senare tid för att svara mot särskilda önskemål. Att ta upp en gravsatt aska för att sprida den i en minneslund innebär enligt propositionen en direkt förändring av det gravskick som man tillämpade vid den första gravsättningen och som förutsatts ha varit i överensstämmelse med den avlidnas önskan. Det kan enligt propositionen inte heller anses att ett anonymt utströende av aska inom minneslunden är att jämställa med sammanförande av makar i en gemensam grav.

I propositionen anförs också att det ofta inte finns några uttryckliga önskemål om gravsättningen av den avlidne. Men om stoftet eller askan har blivit gravsatt i en familjegrav eller på en ort där den avlidne hade en naturlig anknytning, t.ex. genom att han eller hon varit verksam där en stor del av sitt liv, kan detta ändå enligt propositionen tala mot att tillstånd lämnas för en senare flyttning. Om gravsättningen däremot skett på en ort där den avlidnas hemvist var av mera kortvarig eller tillfällig natur kan det finnas utrymme för en annan bedömning.

Vidare anförs i propositionen att en första förutsättning för medgivande till flyttning givetvis är att den inte strider mot den avlidnas i livstiden uttalade önskan om plats för gravsättningen. Vidare bör som regel krävas att den avlidna har haft någon form av anknytning till den plats dit stoftet eller askan ska flyttas.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser inte att det finns skäl att ändra bestämmelserna i begravningslagen om flyttning av stoft och aska. Utskottet avstyrker därför motion 2014/15:1484.

Bevarandet av den svenska gravkulturen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om statens ansvar för bevarandet av den svenska gravkulturen.

Motionen

Lars-Axel Nordell (KD) begär i motion 2014/15:2008 ett tillkännagivande om statens ansvar för bevarandet av den svenska gravkulturen. Motionären anför att de svenska kyrkogårdarna och den svenska gravkulturen bör betraktas som ett kulturarv. Med de nuvarande reglerna kräver kyrkogårdsförvaltningarna full kostnadstäckning för att hålla gravar, gräsytor och gångar i bra skick. Motionären anför att de gravar till vilka man inte kan hitta gravrättsinnehavare markeras särskilt och vanvårdas under en period för att sedan avlägsnas. Det är enligt motionären inte rimligt att endast kulturhistoriskt unika gravar bevaras. Alldeles för många gravstenar krossas i brist på efterlevande med betalningsvilja, skriver motionären.

Bakgrund

Gällande ordning

Regler som tar sikte på att skydda de kulturhistoriska värden som våra begravningsplatser och vissa äldre gravvårdar utgör återfinns bl.a. i 4 kap. 6 och 11–15 §§ kulturmiljölagen (1988:950) och i 2 kap. 12 § begravningslagen (1990:1144). Enligt 4 kap. 6 § kulturmiljölagen ska inventarier av kulturhistoriskt värde, som hör till en kyrkobyggnad eller annan kyrklig byggnad, kyrkotomt eller begravningsplats, förvaras och vårdas väl. Till kyrkliga inventarier som avses i 4 kap. 6 § lagen om kulturminnen m.m. hör, enligt 19 § förordningen om kulturminnen, bl.a. vissa äldre gravvårdar.

Skötsel som följer av kulturmiljövårdens krav, t.ex. underhåll av kulturhistoriskt intressanta gravanläggningar, bör ingå i begravningsverksamheten och finansieras via begravningsavgiften. Detta utesluter dock inte att vissa kostnader kan finansieras med hjälp av den kyrkoantikvariska ersättningen, anförde regeringen i propositionen Staten och trossamfunden – begravningsverksamheten, kulturminnena, personalen, avgiftsbetalningen, m.m. (prop. 1998/99:38 s. 115).

Enligt 4 kap. 16 § kulturmiljölagen har Svenska kyrkan rätt till viss ersättning av staten för kulturhistoriskt motiverade kostnader i samband med vård och underhåll av de kyrkliga kulturminnena.

Enligt 2 kap. 12 § begravningslagen ska en begravningsplats hållas i ordnat och värdigt skick och den helgd som tillkommer de dödas vilorum ska alltid iakttas.

I 7 kap. 5 § begravningslagen anges att en gravrätt får upplåtas för viss tid, minst 15 och högst 50 år, eller för alltid. Enligt 7 kap. 6 § gäller att om någon upplåtelsestid inte har bestämts varar upplåtelsen i 25 år.

Innehavaren av gravrätten ska enligt 7 kap. 3 § begravningslagen hålla gravplatsen i ordnat och värdigt skick.

Anslaget 7:3 Kyrkoantikvarisk ersättning (prop. 2015/16:1 utg.omr. 17 s. 130) får användas för utgifter för kyrkoantikvarisk ersättning enligt kulturmiljölagen i samband med vård och underhåll av de kyrkliga kulturminnena. Den kyrkoantikvariska ersättningen får användas till kyrkobyggnader, kyrkotomter, kyrkliga inventarier och begravningsplatser. För 2016 anvisades 460 miljoner kronor under anslaget (bet. 2015/16:KrU1). I den ovannämnda propositionen anges att anslaget beräknas till 460 miljoner kronor även för 2017, 2018 respektive 2019.

I skrivelsen Kyrkoantikvariska frågor (skr. 2008/09:220) anförde regeringen att det av Svenska kyrkans redovisning framgår att fram till mitten av februari 2009 hade totalt 1 219 miljoner kronor i kyrkoantikvarisk ersättning betalats ut till stift, samfälligheter och församlingar. Den helt övervägande delen av ersättningen, 899 miljoner kronor, hade gått till åtgärder på kyrkobyggnader. Dessa är också de mest komplexa objekten i förvaltningshänseende. Av den kyrkoantikvariska ersättningen hade också 93 miljoner kronor gått till insatser på begravningsplatser, 106 miljoner kronor till kyrkliga inventarier samt 29 miljoner kronor till kyrkotomter. Resterande 93 miljoner kronor hade använts för övergripande åtgärder som inte klassificerats på objekt, främst inventerings- och planeringsåtgärder.

I motsvarande skrivelse 2014 (skr. 2013/14:152 Den kyrkoantikvariska ersättningen) anförde regeringen att av de 2 753 miljoner kronor som Svenska kyrkan betalat ut i kyrkoantikvarisk ersättning under perioden 2002–2012 hade 2 717 miljoner kronor betalats ut till stift, samfälligheter och församlingar. Resterande närmare 37 miljoner kronor hade gått till Svenska kyrkans nationella nivå. Av de 2 717 miljoner kronor som betalats ut till stift, samfälligheter och församlingar hade den helt övervägande delen, 2 097 miljoner kronor (77 procent), gått till insatser på kyrkobyggnader. Kyrkobyggnaderna är också, enligt Svenska kyrkan, de mest komplexa objekten i förvaltningshänseende. 177 miljoner kronor (7 procent) hade gått till begravningsplatser, 220 miljoner kronor (8 procent) till kyrkliga inventarier och 65 miljoner kronor (2 procent) till kyrkotomter. Resterande 158 miljoner kronor (6 procent) hade använts för övergripande planering som inte klassificerats på objekt eller för insatser som inkluderade flera objektstyper.

Tidigare behandling

Frågan om bevarandet av den svenska gravkulturen har tidigare behandlats i betänkande 2006/07:KU13. Utskottet hänvisade till att denna fråga inom Svenska kyrkan delvis uppfattats som ett informationsproblem och att åtgärder

vidtagits i syfte att öka kunskapen om det kulturhistoriska värdet av begravningsplatserna. Utskottet, som inte var berett att förorda något initiativ från riksdagens sida, avstyrkte motionen.

Våren 2012 avstyrkte utskottet (bet. 2011/12:KU12 s. 11 f.) ett motionsyrkande om bevarande av den svenska gravkulturen. Utskottet noterade att till de kyrkliga inventarier som enligt 4 kap. 6 § kulturminneslagen ska förvaras och vårdas väl hör bl.a. vissa äldre gravvårdar. Vidare noterade utskottet uttalandet i propositionen Staten och trossamfunden – begravningsverksamheten, kulturminnena, personalen, avgiftsbetalningen, m.m. (prop. 1998/99:38) att skötsel av kulturmiljövårdens krav, t.ex. underhåll av kulturhistoriskt intressanta gravanläggningar, bör ingå i begravningsuppgiften men att detta inte utesluter att vissa kostnader finansieras med hjälp av den kyrkoantikvariska ersättningen. Vidare anförde utskottet att Svenska kyrkan får kyrkoantikvarisk ersättning från staten för vård och underhåll av kyrkliga kulturminnen som för 2012 uppgick till 460 miljoner kronor, och att regeringen hade uttalat som sin avsikt att detta belopp ska utgå till 2014. Utskottet såg mot den bakgrunden inget skäl att förespråka något tillkännagivande om statens ansvar för den svenska gravkulturen.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller sitt tidigare ställningstagande och avstyrker motion 2014/15:2008.

Reservationer

1. Begravningsclearing, punkt 1 (L)

av Mathias Sundin (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår regeringens förslag till lag om ändring i begravningslagen (1990:1144) i de delar det avser 9 kap. 10, 11 och 12 §§.

Därmed bifaller riksdagen motion 2015/16:3338 av Mathias Sundin m.fl. (L) och avslår proposition 2015/16:95 punkt 1 i denna del.

Ställningstagande

Den geografiska rörligheten nu är större än någon gång tidigare. I denna tid av rörlighet är det en angelägen valfrihetsfråga för många människor att kunna få sin sista vila på en annan plats än där de senast var folkbokförda. Omkring en femtedel av alla personer som avlider varje år begravs på en annan ort efter sin egen eller de anhörigas vilja.

Alla som är folkbokförda i Sverige har rätt till en gravplats under en tid av 25 år, men den rätten gäller i första hand där man är folkbokförd. Vill man bli begravd på en annan ort kan man få bli det så länge det finns plats där. När gravsättning sker på en annan ort än där den avlidne var bosatt får den huvudman som utför gravsättningen ersättning för den av huvudmannen på den avlidnes hemort, s.k. begravningsclearing.

Begravningsutredningen konstaterade i sitt betänkande Några begravningsfrågor (SOU 2009:79) att systemet för begravningsclearing överlag fungerar bra. Utredningen konstaterade också att reglerna om begravningsclearing fyller en viktig funktion eftersom de ökar möjligheterna för människor att kunna välja var de vill bli begravda.

Mot denna bakgrund anser jag att regeringens analys av begravningsclearingen är alltför kortsynt. Systemet med begravningsclearing är det enda sättet att säkerställa att huvudmännen får ersättning för sina kostnader oavsett var den avlidne var folkbokförd. Ett avskaffande av clearingen skulle försvaga huvudmännens drivkraft att se till att det finns tillräckligt med gravplatser även för t.ex. familjemedlemmar som bott på annan ort. Detta torde särskilt gälla huvudmän för begravningsplatser på orter med stor befolkningsminskning till följd av utflyttning.

Jag anser att förslaget är kortsynt även när det gäller kommuner som ansvarar för begravningsverksamheten. I dag är det visserligen bara

Stockholms och Tranås kommuner som är huvudmän för begravningsverksamheten. Det går inte att uttala sig med säkerhet huruvida antalet kommuner som ansvarar för begravningsverksamheten kommer att öka eller inte, men regeringen har befogenhet att i särskilda fall besluta att överföra ansvaret för allmänna begravningsplatser till en kommun. De praktiska svårigheterna av ett avskaffat clearingsystem skulle förvärras om fler kommuner i framtiden skulle överta ansvaret för begravningsverksamhet.

Jag anser sammanfattningsvis att de nuvarande reglerna om begravningsclearing ska vara kvar.

Regeringen föreslår i propositionen även följdändringar av reglerna om ersättning till den som innehar en begravningsplats utan att vara huvudman och till den som innehar en enskild begravningsplats. Mot bakgrund av att jag anser att de nuvarande reglerna om begravningsclearing ska vara kvar bör inte heller dessa ändringar bifallas.

2. Återvinning av metaller efter kremering, punkt 2 (SD)

av Jonas Millard (SD) och Fredrik Eriksson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår regeringens förslag till lag om ändring i begravningslagen (1990:1144) i de delar det avser 5 kap. 6 §.

Därmed avslår riksdagen proposition 2015/16:95 punkt 1 i denna del och motion

2015/16:2322 av Pia Hallström (M).

Ställningstagande

Av propositionen framgår att resultatet från askberedningen ytterst bör avgöra vad som utgör delar av askan efter stoftet och inte. Enligt propositionen bör ädelmetaller av mer personlig beskaffenhet tillsammans med andra metaller och vid samma maskinella förfarande skiljas från askan. Vidare framgår att avsikten är att även sådana ädelmetaller som sorterats bort från askan inte bör betraktas som en del av askan och att de därmed kan återvinnas.

Vi anser att detta inte är acceptabelt av etiska skäl, åtminstone inte vad gäller rester av metallföremål av mer personlig beskaffenhet. I största möjliga utsträckning bör sådana metallrester tillföras askurnan. Så bör ske även om det krävs en viss manuell hantering. I den nuvarande lagstiftningen är presumptionen att alla delar av stoftet som inte förbränts ska tillföras askurnan. Undantag från detta får endast göras om tillförande till askurnan inte kan ske.

Den föreslagna ändringen av 5 kap. 6 § begravningslagen bör mot den bakgrunden inte genomföras.

3. En enhetlig begravningsavgiftssats även för Stockholms och Tranås kommuner, punkt 4 (C)

av Per-Ingvar Johnsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen om att regeringen bör återkomma med förslag som innebär att även Stockholms och Tranås kommuner ska inlemmas i systemet med en enhetlig begravningsavgiftssats och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2015/16:3349 av Anders Åkesson m.fl. (C).

Ställningstagande

Regeringen har i propositionen inte tagit med frågan om hur Stockholms och Tranås kommuner ska inlemmas i systemet med en enhetlig begravningsavgiftssats. Utredningen om vissa begravningsfrågor föreslog i sitt betänkande att Stockholms och Tranås kommuner skulle inlemmas i detta system. Förslaget skulle innebära likvärdiga ekonomiska förutsättningar för begravningsverksamheten i hela Sverige. Jag anser därför att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett sådant förslag.

BILAGA I

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2015/16:95 Vissa begravningsfrågor:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i begravningslagen (1990:1144).
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1994:243) om Allmänna arvsfonden.

Följdmotionerna

2015/16:3338 av Mathias Sundin m.fl. (L):

Riksdagen avslår regeringens förslag till lag om ändring i begravningslagen (1990:1144) i den del som avser att 9 kap. 10 § ska upphöra att gälla och att det i 9 kap. 12 § ska göras följdändringar med anledning av detta.

2015/16:3349 av Anders Åkesson m.fl. (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med ett förslag om att Stockholms och Tranås kommuner ska inlemmas i systemet med en enhetlig begravningsavgiftssats och tillkännager detta för regeringen.

Motioner från allmänna motionstiden 2014/15

2014/15:1484 av Finn Bengtsson (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att få flytta en gravsatt urna från en gravplats med utgående gravrätt till en anhörigs bestående grav i syfte att fortsätta att bevara och vårda en plats för den gravsatta i form av en samlande familje- eller släktgrav.

2014/15:2008 av Lars-Axel Nordell (KD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om statens ansvar för bevarandet av den svenska gravkulturen.

Motion från allmänna motionstiden 2015/16

2015/16:2322 av Pia Hallström (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att människor ska ha rätten att bestämma över metallen i sin egen kropp och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1 Förslag till lag om ändring i begravningslagen
(1990:1144)

Härigenom föreskrivs i fråga om begravningslagen (1990:1144)¹
dels att 9 kap. 10 § ska upphöra att gälla,
dels att 5 kap. 6 §, 9 kap. 11, 12 och 14 §§ och 10 kap. 7 § ska ha
 följande lydelse,
dels att det ska införas en ny paragraf, 10 kap. 7 a §, av följande
 lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 kap.**6 §²**

Sådana delar av stoftet som inte har förbränts vid kremeringen *skall* tillföras askurnan.

Om det inte kan ske, skall innehavaren av krematoriet låta förstöra delarna eller gravsätta dem inom en allmän begravningsplats.

Sådana delar av stoftet som inte har förbränts vid kremeringen *ska* tillföras askurnan.

Metall som inte har förbränts vid kremeringen ska skiljas från askan efter stoftet och återvinnas. Utsortering får inte göras efter det att askan tillförts askurnan.

Metallerna ska återvinnas genom att metallerna upparbetas till nya produkter, material eller ämnen som inte ska användas som bränsle eller fyllnadsmaterial.

Innehavaren av krematoriet ska tillföra Allmänna arvsfonden ersättning från återvinningen efter att innehavarens kostnader för återvinningen dragits av. Om kostnaderna för återvinningen överstiger intäkterna, ska huvudmannen för begravningsverksamheten stå för den kostnaden. Detta utgör en kostnad för begravningsverksamheten.

¹ Senaste lydelse av 9 kap. 10 § 1999:306.

² Senaste lydelse 1999:306.

9 kap.**11 §³**

Om de tjänster som anges i 6 § tillhandahålls av den som innehar en enskild begravningsplats skall den huvudman som avses i den bestämmelsen ersätta innehavaren av den enskilda begravningsplatsen med de belopp som fastställs för varje tjänst i enlighet med 12 §.

Tillhandahålls gravsättning på gravplats eller motsvarande av den som innehar en enskild begravningsplats eller av den som innehar en allmän begravningsplats utan att vara huvudman, ska den huvudman som avses i 6 § lämna ersättning till innehavaren.

12 §⁴

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer fastställer årligen de belopp med vilka ersättning skall betalas för de tjänster som anges i 6 §.

Svenska kyrkan samt Stockholms och Tranås kommuner ska på medium för automatiserad behandling till regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer lämna de uppgifter som behövs för att meddela föreskrifter om den ersättning som anges i andra stycket.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela närmare föreskrifter om den ersättning som ska betalas när gravsättning på gravplats eller motsvarande tillhandahålls enligt 11 § och om de uppgifter som ska lämnas enligt första stycket.

³ Senaste lydelse 1999:306.

⁴ Senaste lydelse 1999:306.

14 §⁵

Svenska kyrkan ska på medium för *automatisk databehandling* underrätta regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer om respektive huvudmans beräknade kostnader för det följande beskattningsåret. Sedan regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer har *fastställt* avgiftssatsen ska regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, på samma sätt underrätta Skatteverket om den avgiftssats som ska gälla för det följande beskattningsåret och respektive huvudmans andel av de totala kostnaderna. Svenska kyrkan ska till regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer lämna de ytterligare uppgifter som behövs för att *fastställa en avgiftssats*.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer *meddelar* närmare föreskrifter om *när och hur uppgifterna* ska lämnas.

Bestämmelser om skyldighet att lämna uppgifter när kommun är huvudman finns i lagen (1965:269) med särskilda bestämmelser om kommuns och annan menighets utdebitering av skatt, m.m.

Svenska kyrkan ska på medium för *automatiserad behandling* underrätta regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer om respektive huvudmans beräknade kostnader för det följande beskattningsåret. Sedan regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer har *föreskrivit vilken* avgiftssats som ska gälla ska regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, på samma sätt underrätta Skatteverket om den avgiftssats som ska gälla för det följande beskattningsåret och respektive huvudmans andel av de totala kostnaderna. Svenska kyrkan ska till regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer lämna de ytterligare uppgifter som behövs för att *föreskriva vilken avgiftssats som ska gälla*.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer *kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela* närmare föreskrifter om *de uppgifter som ska lämnas*.

10 kap.

7 §⁶

Begravningsombudet har rätt till skäligen ersättning för sitt arbete och sina *kostnader*. Ersättningen betalas av församlingen och utgör en kostnad för begravningsverksamheten.

Begravningsombudet har rätt till skäligen ersättning för sitt arbete och sina *utlägg*. Ersättningen betalas av församlingen och utgör en kostnad för begravningsverksamheten.

⁵ Senaste lydelse 2013:379.

⁶ Senaste lydelse 2012:133.

7 a §

*Församlingen ska bekosta
begravningsombudets utbildning.
Utbildningen utgör en kostnad för
begravningsverksamheten.*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2017 i fråga om 9 kap. 10 och 11 §§ och i övrigt den 1 juli 2016.

2 Förslag till lag om ändring i lagen (1994:243) om Allmänna arvsfonden

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1994:243) om Allmänna arvsfonden ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Allmänna arvsfonden består av egendom som tillfallit fonden genom arv, gåva, testamente eller förmånstagarförordnande i försäkringsavtal, enligt 32 kap. 14 § aktiebolagslagen (2005:551) eller genom domstolsbeslut.

Föreslagen lydelse

1 §⁷

Allmänna arvsfonden består av egendom som tillfallit fonden genom

- arv,
- gåva,
- testamente,
- förmånstagarförordnande i försäkringsavtal,
- ersättning från återvinning enligt 5 kap. 6 § andra stycket begravningslagen (1990:1144),
- skifte enligt 32 kap. 14 § aktiebolagslagen (2005:551), eller
- domstolsbeslut.

Det som sägs om egendom som har tillfallit fonden genom arv gäller också egendom som har tillfallit fonden enligt 1 kap. 11 § den upphävda lagen (1937:81) om internationella rättsförhållanden rörande dödsbo eller enligt 2 kap. 4 § lagen (2015:417) om arv i internationella situationer.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2016.

⁷ Senaste lydelse 2015:421.